

Handläggare
Daniel Selin
Telefon: 08-508 28 813

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2015-10-20
p. 10

Miljö- och klimatsäkra maten, motion av Karin Ernlund (C)

Remiss från kommunstyrelsens, dnr 106-886/2015

Förvaltningens förslag till beslut

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att motionen anses besvarad med vad som anförs i tjänsteutlåtandet.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår kommunstyrelsen att föreslå Serviceförvaltningen att införliva motsvarande svenska djurskyddskrav i framtida köttupphandlingar.
3. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Daniel Selin
Avdelningschef

Sammanfattning

Karin Ernlund (C) har i en motion föreslaget att kommunfullmäktige utarbetar en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat samt att ställa krav på att kött som köpa in till Stockholms stad är producerat enligt de svenska djurskyddsreglerna. Sammanfattningsvis utgår motionen ifrån att det svenska djurskyddet håller en hög standard, exempelvis genom att svenska grisar har knorr och att antibiotika inte ges till friska djur. Motionären hävdar att andra EU-länder kompenserar sämre djurhållning genom att ge antibiotika till djur i förebyggande syfte. Kommuner bör ställa samma krav i sina köttupphandlingar som i sin kontroll av svenska djurskyddsregler. Klimatpåverkan från maten måste också minska dramatiskt. Att arbeta fram modeller för att minimera klimatpåverkan från mat är ett viktigt uppdrag för en kommun som vill agera förebild.

Motionären föreslår att kött som köps in till Stockholms stad är producerat enligt de svenska djurskyddsreglerna samt att utarbeta en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen föreslår att motionens anses besvarad eftersom förslagen redan i praktiken finns en strategi för att minska matens miljö- och klimatpåverkan.

Krav på djurskydd och antibiotika i upphandling

Stadens upphandling av exempelvis kött styrs av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU). Lagstiftningen har sin grund i EU-rätten och syftar till att säkerställa att upphandlande myndigheter behandlar leverantörer likvärdigt och icke-diskriminerande och att upphandlingen sker på ett öppet sätt. Det är enligt EU-rätten inte tillåtet att ställa upp krav som omöjliggör för aktörer från andra EU-länder att delta i upphandlingen.

Frågan om en kommun vid en upphandling av mat får ställa strängare djurskydds krav än vad som gäller i EU ställdes på sin spets i det så kallade ”Sigtunamålet” från år 2012 (kammarrätten i Stockholm, mål nr 2841-11). Där förklarade kammarrätten att en upphandlande myndighet har stor frihet när den ställer upp krav i sin upphandling, så länge kraven är kopplade till det som ska upphandlas och inte strider mot grundläggande upphandlingsprinciper, till exempel icke-diskriminering och proportionalitet. Det innebär något förenklat att en upphandlande myndighet inte får ställa krav på att svensk djurskyddslagstiftning ska följas, men att den däremot får ställa specifika krav på djurskydd som motsvarar svensk lagstiftning (i Sigtunamålet ställdes till och med strängare krav än vad som gäller enligt svensk lagstiftning). Dessa krav är då giltiga så länge de är objektiva och relevanta och inte utformade så att de missgynnar utländska producenter.

Under år 2014 antogs nya upphandlingsdirektiv i EU. Dessa ska genomföras i Sverige under våren 2016 och innebär bland annat att det blir lättare att ställa kvalitetskrav – exempelvis avseende djurskydd – vid offentliga upphandlingar. Ansvarig minister har också uttalat att den nya upphandlingsmyndigheten ska ges i uppdrag att ta fram rekommendationer för upphandlingskrav avseende djurskydd som ska vara åtminstone i nivå med svensk lagstiftning.

Det kommer med andra ord inom kort inte bara bli enklare utan rent av förutsättas att stränga djurskydds krav ställs upp vid offentlig upphandling. Ingenting hindrar dock staden från att redan under nu gällande lagstiftning ställa krav på djurskydd som motsvarar svensk lagstiftning vid upphandling av kött, så länge det sker på rätt sätt.

Matens klimatpåverkan

Att minimera klimatpåverkan från mat är ett viktigt uppdrag för en kommun som vill agera förebild nationellt och globalt. Enligt FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) står transportsektorn för 14% av utsläppen av växthusgaser medan jordbruk och djurproduktion står för 24%. Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO:s rapport ”Livestocks long shadow” (FAO, 2006) beror 18% av världens växthusgasutsläpp på djurhållning. Utsläppen av metagaser beräknas öka med 60% till 2030 på grund av ökade boskapsbesättningar för kött- och mjölkproduktion (om nuvarande konsumtionsmönster fortsätter). Även utsläpp av dikväveoxider beräknas öka med mellan 30-60% fram till år 2030 (FAO, 2003) främst på grund av produktion och användning av naturgödsel.

Jordbruksverkets slutsatser är att metan och kvävgaser från (djurhållning i) jordbruket står för största andelen av jordbrukets växthusgasutsläpp. Dessa är svåra att minska om dagens livsmedelsproduktion behålls.

Livsmedel har en stor klimatpåverkan, i första hand från jordbruk och djurhållning men även från förädling, förvaring, transporter och tillagning.

Naturvårdsverkets beräkningar visar att livsmedelskonsumtionen står för ca en tredjedel de svenska hushållens utsläpp av växthusgaser.

Det är framför allt två åtgärder som kan minska klimatpåverkan från stadens upphandling och användning av livsmedel; val av råvaror samt att minska andelen mat som slängs.

Åtgärder för att minska klimatpåverkan från livsmedel

Med kostnader enligt stadens kontokoder och SNI-koder var utsläppen från stadens inköp av livsmedel i storleksordningen 30.000 ton CO₂e år 2012. (SLK, december 2013)

För livsmedel finns ett flertal kriterier och märkningar för bland annat ekologi, rättvisa och ursprungsland. Någon motsvarande

märkning för klimatpåverkan saknas. Det har gjorts försök att skapa kriterier för klimاتمärkning av mat, men det har visat sig vara mycket komplicerat. I dagsläget finns därmed ingen märkning som har bred acceptans. Klimatpåverkan från ekologiska livsmedel motsvarar i stort sett klimatpåverkan från konventionellt odlade livsmedel.

Livscykelanalyser av mat visar entydigt att vissa typer av livsmedel har större klimatpåverkan än andra. Den mest klimatsmarta kosten är vegetarisk. Därför kan det få stor effekt om köttportionerna minskas eller kött byts mot vegetariska alternativ. Genom att äta vegetarisk kost varannan av dagens stora måltider, lunch eller middag, kan utsläppen av växthusgaser från maten halveras.

Samtidigt varierar köttets klimatpåverkan kraftigt beroende på vilket djurslag köttet kommer från. Exempelvis orsakar ett kg nötkött utan ben ungefär nio gånger så mycket utsläpp än ett kg fågelkött. För att minska klimatpåverkan från köttkonsumtionen kan kött som ger låga utsläpp av växthusgaser väljas, t ex kött från icke idisslande djur, vilt och kyckling. Även mejeriprodukter som ost och smör ger relativt höga utsläpp av växthusgaser. Utsläppen av växthusgaser kommer framför allt från kornas fodermältning.

Valet av frukt och grönsaker påverkar också växthusgasutsläppen. Grova och lagringståliga grönsaker och rotfrukter, som är i säsong nästan året om i Norden, påverkar klimatet minimalt. Mer ömtåliga och färska frukter, bär och grönsaker bör väljas när de är i säsong. Frukt och grönt som transporterats med flyg bör undvikas.

Sammantaget är det svårt att komma till någon annan slutsats än att minskad konsumtionen av animalier såsom kött- och mjölkprodukter torde vara en prioriterad åtgärd för kommuner som vill minimera sin klimatpåverkan och agera förebild.

Detta framgår även i den av miljöförvaltningen nyligen publicerade kokboken "Det Smarta Köket – klimatsmarta tips och recept för Stockholms vardagskockar." Den delas ut i valda sammanhang till stockholmarna, men kan även användas av matpersonal och andra som arbetar med livsmedel i Stockholms stad.

En övergång till klimatsmarta måltider bedöms inte ge några extra kostnader för staden.

Åtgärder för matsvinn i stadens verksamheter

Förutom att välja livsmedel som har låg klimatpåverkan har åtgärder för minskat svinn stor effekt för att minska klimatpåverkan.

Inom skola och omsorg delas matsvinnet in i tre kategorier:

1. Tillredningssvinn, det vill säga blast, skal, skadade råvaror och råvaror som förfars
2. Serveringssvinn, det vill säga mat som lagts upp för servering på exempelvis en buffé och som därefter inte får serveras igen
3. Tallrikssvinn, det vill säga mat som inte ätits upp på tallrikar

Åtgärder för att minska svinn från de olika kategorierna skiljer sig åt. Det behövs olika sorters åtgärder inom barnomsorg, skola och äldreomsorg.

De matrester som inte går att undvika kan med fördel användas för biogastillverkning och på så sätt ersätta och bidra till minskad användning av fossila bränslen.

Stadens strategi

Det framgår av stadens budget att staden ska verka för att minska matens miljöpåverkan, exempelvis genom ökad andel vegetarisk mat, inom sina verksamheter. En strategi för att uppnå 50 procent ekologisk mat i kommunala verksamheter ska tas fram under året. Som en del av strategin ska ett ökat utbud av vegetariska livsmedel ska ingå i strategin. Kommunstyrelsen ansvarar för strategin.

Staden ska enligt budgeten även ta fram en ny upphandlingspolicy som tydligt tar avstamp i perspektivet på offentlig upphandling som ett medel att driva utvecklingen i hållbar riktning. Vid upphandling ska det ställas höga miljö- och klimatkrav. Kommunstyrelsen har givits i uppdrag att skyndsamt genomföra en sådan revidering av upphandlingspolicyn så att den kan börja tillämpas så snart som möjligt under 2015.

Livsmedel är en av de utpekade varor som ingår i rapporten (SLK, december 2014) som utgör underlag till arbetet med att göra Stockholms stad till en fossiloberoende organisation 2030. Åtgärder för detta arbete kommer att ingå i det nya miljöprogrammet som ska börja gälla från 2016.

Stockholms stad har även som mål att insamlingen av matavfall ska öka och uppgå till minst 70 procent till 2020, och vara en del i omställningen till en stad där trafiken går på förnyelsebara drivmedel.

Sammantaget kan dessa åtgärder sägas motsvara en strategi för att minska miljö- och klimatpåverkan från mat i Stockholms stad.

Bilagor

1. Motion av Karin Ernlund (C) om att minska matens miljö- och klimatpåverkan